

**ALICJA HRUZD**

WYDZIAŁ ETNOLOGII I NAUK O EDUKACJI W CIESZYNIE  
UNIwersytet Śląski

## **RODZINA JAKO OBSZAR ZAINTERESOWAŃ PEDAGOGIKI MIĘDZYKULTUROWEJ**

„Rodzina jest ogniwem i pomostem  
wprowadzającym kolejne pokolenia do społeczeństwa  
z jego kulturą, normami i wartościami” [Jordan, 2003: 11]

### **Wprowadzenie**

Na przestrzeni dziejów rodzina – jej struktura, relacje międzypokoleniowe, układ ról i obowiązków poszczególnych członków rodziny – podlegała (i nadal podlega) nieustającej przemianie. Co ważne, zachodzące przeobrażenia cywilizacyjne nie naruszyły trwałości rodziny, jako podstawowej komórki społecznej [Jordan, *ibidem*]. Niezaprzeczalnie rodzina stanowiła i stanowi fundament i swoisty wzorzec ról, zachowań oraz postaw dla młodego pokolenia.

Zadania stojące przed rodziną takie jak: kontynuacja rodu, pomnażanie oraz utrzymywanie rodzinnych bogactw przez wiele stuleci determinowało jej funkcjonowanie [*ibidem*: 15-16]. Można więc stwierdzić, że rodzina stanowi stale zmieniającą się kategorię historyczną. Głównym nośnikiem zmian, które oddziałują na jej funkcjonowanie są procesy społeczne, a w szerszym ujęciu procesy ekonomiczno-społeczne i kulturowe, które zachodzą w ramach społeczeństwa [Tyszka, 2002: 20].

Rozumienie rodziny jako zjawiska wielowymiarowego [de Barbaro, 1999: 5] stanowi podstawę do podjęcia rozważań w niniejszym opracowaniu. Przedmiotem prezentowanej pracy będą przeobrażenia zachodzące w rodzinie z perspektywy pedagogiki międzykulturowej. Ze względu na konieczność zawężenia obszernej problematyki przedstawię wybrane aspekty życia rodzinnego, które dzielę na dwa zasadnicze obszary – „tradycyjny”, którego tematyka obecna jest w pedagogice międzykulturowej od dawna, ale wciąż pozostaje aktualna i drugi obejmujący „nowe” zagadnienia, które obrazują zmiany zachodzące w życiu rodzinnym i społecznym.

Przedmiotem zainteresowań wskazanej dyscypliny, który zaliczam do pierwszej – tradycyjnej – grupy jest nabywanie tożsamości przez młode pokolenie oraz rodzina jako wartość oraz wartości przekazywane przez wszystkich członków w rodzinie. W drugiej części wskażę nowe wątki w zakresie badań nad rodziną w pedagogice międzykulturowej, do których zaliczam migracje zarobkowe na progu nowego tysiąclecia oraz znaczenie środków masowego komunikowania się w relacjach rodzinnych. Prezentowana problematyka będzie wprowadzeniem do szerszego tematu związanego z rodziną z perspektywy edukacji międzykulturowej.

### Znaczenie rodziny w życiu kolejnych pokoleń

Siła i trwałość rodziny tkwi w procesie wprowadzenia jednostki w życie społeczne, czyli w procesie socjalizacji. Rodzina stanowi pierwszy, fundamentalny etap kształtowania „interakcji z innymi ludźmi w społecznym i kulturowym kontekście” [Turner, 1998: 85]. Dzięki licznym i zróżnicowanym kontaktom z innymi ludźmi (w gronie rodzinnym i pozarodzinnym) jednostka staje się kimś niepowtarzalnym i wyjątkowym [ibidem].

Socjalizacja w rodzinie „polega na kształtowaniu osobowości dziecka, przekazywaniu wzorów zachowań, poszukiwaniu wartości kulturowych i internalizowaniu przez dzieci norm społecznych, uznawanych i realizowanych w życiu wspólnoty rodzinnej” [Cudak, 2001: 276]. Rodzina jest dla dziecka swoistym drogowskazem na dalsze lata coraz bardziej samodzielnego życia.

Przeobrażenia społeczne, ekonomiczne, kulturowe, które bezpośrednio i pośrednio nas dotykają, a także ich konsekwencje – migracje społeczne, dynamiczny rozwój technologiczny, zwiększona mobilność ludności sprawiają, że daleki od tradycyjnego staje się współczesny model rodziny, a tym samym elementy tradycyjnego modelu rodziny ulegają przewartościowaniu. Możemy mówić o powstaniu nowego systemu organizacji i funkcjonowania rodziny [Cudak, 2009: 48].

Istotę życia rodzinnego uwzględniającą proces przemian w niej zachodzących charakteryzuje M. Mead, która wyróżniając trzy typy kultur – postfiguracywną, kofiguracywną i prefiguracywną – wyjaśnia zmiany zachodzące w rodzinie, przekaz umiejętności i określonych – właściwych danej grupie – sposobów zachowań w zależności od przyjętych w niej wzorców [Mead, 2000].

Autorka uchwyciła najważniejsze czynniki kierujące społeczeństwem w zależności od kultury jej członków. W pierwszej z nich – kulturze postfiguracywnej dzieci uczą się od rodziców. Pokolenie dziadków, rodziców i dzieci nie różni się znacząco od siebie, a wszelkie zmiany zachodzące w obrębie danej

społeczności pojawiają się wolno i są trudne do zauważenia. Jest to przykład kultury tradycyjnej. Przedstawiciele kultury kofiguratywnej – dzieci i ich rodzice – uczą się od swoich rówieśników. Rolą starszych przedstawicieli nadal pozostaje określanie granic zachodzących przemian. Jednak należy pamiętać, że dziadkowie reprezentują przeszłość, która wobec teraźniejszości młodych ludzi stanowi przepaść. Przyczyną powstającej przepaści mogą być nowinki technologiczne, które młodszy przyswajają, a starsi nie rozumieją, ale również wszelkiego rodzaju podboje, przesiedlenia, rewolucje, w których młodzi odnajdują się lepiej i szybciej, niż starsi przedstawiciele ich społeczności. W kulturze prefiguratywnej obserwujemy odwrócenie ról, to dorośli uczą się od dzieci. Ten typ kultury – jak wskazuje M. Mead – charakteryzuje rozłam międzypokoleniowy, wyobcowanie starszego i młodego pokolenia. Kultura prefiguratywna jest już dalece odległa od kultury postfiguratywnej [ibidem].

Trzy różnorodne koncepcje obrazują zmiany w relacjach rodzinnych w różnych kulturach na przestrzeni wielu dziesięcioleci. Autorka wskazuje tendencje, które pojawiają się wraz z rozwojem, wzmożonymi migracjami ludności, rewolucjami, czyli szeroko rozumianą zmieniającą się rzeczywistością społeczną. Zaprezentowana koncepcja zmusza do refleksji – w którym miejscu znajduje się współczesna rodzina? Jakie jest jej znaczenie dla młodszego i starszego pokolenia?

Przemiany, których doświadcza rodzina oddziałują na relacje między jej członkami. „Współczesna rodzina jest nastawiona na jednostkę, na jej rozwój i wspomaganie tego rozwoju. Więzy rzeczowe, które przedtem scalały rodzinę, przestały być tym istotnym czynnikiem działającym na rzecz jej trwałości i podstawą funkcjonowania. (...) szczególnego znaczenia nabierają więzy osobowe, nastawione na kontakt z drugą osobą, na zaspokojenie emocjonalne i satysfakcję bycia w związku” [Kwak, 2009: 104].

Środowisko rodzinne stanowi złożoną strukturę, w której przeplatają się różnorodne układy (środowisko domowe dzieci, rodziców oraz członków dalszej rodziny) stanowiące bezpośredni wzorzec budowania relacji międzyosobowych w rodzinie i poza nią, kontaktów z dalszą rodziną, przyjmowanych i wyznawanych wartości, wchodzenia w rolę budowania nowej – własnej – rodziny [Kawula, 1999: 47-48].

W edukacji międzykulturowej szczególnego znaczenia nabiera fakt, że rodzina jest nośnikiem wartości i wzorów zachowań, stanowi pierwsze – wzorcowe – środowisko rozwoju młodego człowieka w społeczeństwie. To rodzina dziecka wskazuje powielany z pokolenia na pokolenie układ ról rodzinnych, przekazuje wiedzę o przeszłości – w ujęciu rodzinnym oraz globalnym i wreszcie przygotowuje do usamodzielnienia – „wyjścia z gniazda” i założenia własnej rodziny.

## Rodzina z perspektywy pedagogiki międzykulturowej

Rodzina jest grupą pierwotną, w której dzieci i młodzież zdobywają podstawowe pojęcia z zakresu życia społecznego. W rodzinie kształtują się podstawy osobowości, postaw, dążeń, przekonań, a także pojęć etyczno-moralnych. W niej dokonuje się proces internalizacji wzorów, zachowań, postaw, przekonań, a także wartości [Jordan, 2003: 27]. Socjalizacja w rodzinie zachodzi dwójako – w sposób naturalny (poprzez cykl życia) i spontaniczny (poprzez pracę w gronie rodzinnym) [Tyska, 2002: 81].

Członkowie rodziny odpowiadają za kształtowanie tożsamości kolejnych pokoleń. Rodzina to „pierwsza w życiu dziecka mikrospołeczność (...), o której mówi się, że jest kolebką osobowości i chroni od procesu kulturowej bezdomności” [Suchodolska, 2000: 15].

Naturalne jest, że dorastający człowiek poszukuje odpowiedzi na pytania: kim jestem? Jaki jestem? Kształtowanie tożsamości rodzinnej jest procesem bezkrytycznej identyfikacji z rodziną „poprzez opanowanie języka «matczyngo», percepcję elementarnych wartości rodziny i kultury, w której jednostka funkcjonuje” [Nikitorowicz, 2001: 94]. Jest to pierwszy, wstępny etap budowania tożsamości, w którym najważniejszym procesem jest kształtowanie więzi emocjonalnej w relacjach dziecko-rodzic. Nabywanie tożsamości w rodzinie następuje bezkrytycznie, dziecko nie ma możliwości wyboru osób znaczących, automatycznie przyjmuje to, co oferuje mu rodzina. Jednocześnie pozwala stworzyć fundament do dalszej interpretacji wartości i wzorów prezentowanych przez inne grupy (rówieńnicze, lokalne) w procesie socjalizacji wtórnej, pozwalającej na zdobycie tożsamości z grupą lokalną i dalej – tożsamości grupowej [ibidem: 94-97].

Tożsamość rodzinna pozwala dziecku na formułowanie odpowiedzi na pytanie kim jestem – w zakresie wyznawanych wartości, norm, preferowanych stylów zachowań oraz wyznawanej religii. Na pytanie – jaki jestem – poszukujemy odpowiedzi przez całe życie wchodząc w złożone relacje z różnymi ludźmi i grupami.

W czasie przemian rodziny od modelu tradycyjnego do współczesnego, można zauważyć pewne tendencje. Rodzina nie stanowi *constans*, zmienia się, dostosowując się do otaczającej nas rzeczywistości.

Autorka – J.A. Pielkova podkreśla, że „(...) wychowanie w rodzinie sprowadza się z jednej strony do ukształtowania systemu wartości, a z drugiej pomaga w dążeniu jej członków do zachowania własnej tożsamości, odrębności, autonomii i podmiotowości” [Pielkova, 2009: 38].

Czy rodzina jest dla młodego pokolenia wartością? Można powiedzieć, że tak, aczkolwiek rola i znaczenie rodziny w oczach młodzieży zmieniło się na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci. Osłabieniu uległ tradycyjny obraz rodziny – jako sformalizowanej instytucji życia społecznego. Podejście młodych ludzi do zawierania związków małżeńskich wyraźnie odbiega od tradycyjnego kształtu rodziny. Obecnie życie w związku nieformalnym-partnerskim jest czymś społecznie akceptowanym [Krzemińska-Woźniak, 2003: 340], a w niektórych kręgach preferowanym. Zakładanie rodziny przez młodych ludzi odbierane bywa (ale nie jest to reguła!) jako „koniec wolności” – tak ważnej dla nich wartości, stąd odkładanie tego na późniejszy czas, który oznacza zdobycie „odpowiedniego” wykształcenia, pracy pozwalającej na usamodzielnienie, mieszkania. Nie oznacza to, że rodzina sama w sobie nie jest dla młodych ludzi ważna! Wciąż stanowi istotny obszar przekazu wartości i jest dla nich swoistym punktem odniesienia [Grabowska, 2000: 173-174].

„Każda rodzina tworzy własny system wartości. Kształtują go małżonkowie zasadniczo w pierwszej fazie małżeństwa. Wartości akceptowane przez nich w tym czasie stają się zaczątkiem powstania między nimi więzi” [Pielkova, 2009: 38]. Drugi okres związany jest z przekazem przez rodziców systemu wartości i preferowanych norm etyczno-moralnych, a w miarę dorastania następuje także sytuacja odwrotna – dzieci kształtują hierarchię wartości swoich rodziców [Ogrodzka-Mazur, 2000: 144].

Istotną rolę w przekazie wartości w rodzinie pełnią relacje między dzieckiem a rodzicami – wzajemne zaufanie, szacunek itp. [ibidem]. „System wartości, z jakim styka się dziecko w rodzinie, stanowi dla niego ważny wzorzec i trwały punkt odniesienia i na nim buduje swój system norm i wartości” [ibidem: 145].

Aspekt kształtowania tożsamości dziecka i nabywania kompetencji aksjologicznych dziecka w rodzinie w okresie przeobrażeń i zmian społeczno-gospodarczych wciąż pozostaje ważnym i interesującym obszarem badań nad rodziną.

### **Przyszłość rodziny w edukacji międzykulturowej – wyzwania i zmagania**

Chciałabym zaproponować spojrzenie na rodzinę z perspektywy tego, co nowe (lub w przypadku migracji zarobkowych – nasilone), ale jednocześnie coraz bardziej powszechne. W celu zilustrowania wskazanego wątku omówię tu dwa główne problemy – migracje zarobkowe i ich znaczenie dla współczesnej rodziny oraz znaczenie Internetu w procesie szeroko rozumianej socjalizacji.

Migracja nie jest zjawiskiem nowym, ale obecna jej skala i nasilenie po wstąpieniu w struktury Unii Europejskiej i otwarciu europejskich rynków pracy dla Polaków sprawiają, że zaczynamy poszukiwać przyczyn oraz szacować skutki masowych ruchów ludności.

Coraz rzadziej tematem tabu jest fakt, że „wstydlivym efektem ubocznym obecnej fali emigracyjnej jest osamotnienie dziesiątek tysięcy dzieci, które nie mieszczą się w planach rodziców i zostają w kraju. Ale i te wywiezione przechodzą traumę wykorzenia. Emigracja rozrywa rodzinę. Zwłaszcza taką, która wcześniej była krucha” [Winnicka, 2007: 34].

Temat wyjazdów – głównie zarobkowych – rodziców i ich wpływu na dzieci i młodzież pozostającą w kraju podjął w swoich rozważaniach Z. Jasiński, który analizuje przyczyny wyjazdów, funkcjonowanie rozdzielonej rodziny oraz konsekwencje społeczno-pedagogiczne dotyczące dzieci [Jasiński, 2009: 43-59]. Rodzice rzadko występują do sądu o ustanowienie opieki dla dziecka na czas ich nieobecności [Zielińska, 2008]. Rozdzielenie rodziny wiąże się z realnym przeniesieniem opieki nad dzieckiem na dalszą rodzinę – najczęściej na dziadków, rodzeństwo, co nie sprzyja kształtowaniu prawidłowych wzorców i być może tu mają źródło dalsze problemy młodych ludzi. Jakie problemy? Przede wszystkim pojawiają się problemy szkolne – wychowawcze. Zachowanie dzieci i młodzieży stanowi mechanizm obronny – rozpaczliwe wołanie o to, że oni są – są tu i wymagają opieki teraz. Potrzebują miłości, opieki, a przede wszystkim obecności rodziców.

Rodzina jako wzorcowe środowisko życia młodego człowieka zostaje mocno nadszarpnięta w sytuacji rozłączenia rodziców, gdzie jedno pracuje poza granicami kraju – częściej ojciec [Walczak, 2008: 146], a drugie opiekuje się dzieckiem w Polsce. Funkcjonowanie w takiej rodzinie przypomina życie w rodzinie niepełnej, gdzie – zwłaszcza w okresie dorastania – poszukuje się wzoru ojca i matki, a nie jednego z nich [Leśniak, 2009: 129].

Trudno precyzyjnie określić skalę zjawiska emigracji zarobkowej początku XXI wieku, ale to, że stanowi ważny i aktualny temat obrazują losy pozostawionych w kraju dzieci, rozdzielonych małżeństw i słabnących więzi rodzinnych.

Z wyjazdami Polaków poza granice kraju wiąże się również inny obszar działań z zakresu edukacji międzykulturowej – polskie szkolnictwo na obczyźnie. Badania prowadzone w takich szkołach<sup>1</sup> są próbą odpowiedzi na następujące – przykładowe – pytania:

- motywy uczęszczania do polskich szkół (dzieci i rodziców),
- tożsamość uczniów i rodziców uczniów polskich szkół na obczyźnie,

---

<sup>1</sup> Zagadnienie podejmowały m.in.: M.M. Urlińska, K. Kainacher.

- rola polskiej szkoły w życiu społeczności lokalnej poza granicami kraju,
- tradycja, kultura, historia, język ojczysty – szkoła jako źródło i przekaznik wiedzy.

Szkoła może skupiać osoby, które znalazły się w podobnej sytuacji. Może pomóc odnaleźć się poszczególnym członkom rodzin w nowej dla nich rzeczywistości społecznej. Szkołę można traktować jako miejsce integracji wszystkich członków rodziny, jako punkt wymiany doświadczeń i wsparcia w sytuacji akulturacji do nowego środowiska.

Kolejnym zagadnieniem, które chciałabym tutaj zasygnalizować jest rosnące znaczenie środków masowego przekazu w procesie socjalizacji młodego człowieka, a także podkreślenie roli Internetu w badaniach naukowych i informacji na temat międzykulturowości.

Internet stanowi bogate źródło informacji na każdy temat – nie odnoszę się tutaj do jakości wiadomości, które możemy tam znaleźć. Łatwość, szybkość i cena dostępu do Internetu sprawiają, że z jego zasobów korzysta coraz więcej osób i jednocześnie coraz młodszych osób.

Dzieci i młodzież coraz częściej traktują Internet jak:

- przyjaciela – portale społecznościowe, czaty, fora internetowe,
- nauczyciela – źródło informacji,
- rodzica – bo dzięki niemu poznaje świat, czuje się bezpiecznie (pozostając anonimowym), Internet „ma dla dziecka czas”.

Co ważne, Internetu nie można traktować tylko i wyłącznie w sposób pejoratywny, zwłaszcza w procesie edukacji i socjalizacji młodego pokolenia. Internet może stanowić cenną wskazówkę w pracy zawodowej nauczyciela oraz rodzica. W sieci mogą odnaleźć inspirację do prowadzenia działań w zakresie edukacji międzykulturowych (scenariusze zajęć, podstawowe informacje), a także czerpać z doświadczeń innych osób czy organizacji w obszarze poznawania innych kultur.

Przemysław P. Grzybowski twierdzi, że „dzięki rozwojowi technologii informatycznych i upowszechnieniu dostępu do Internetu doszło do niewątpliwie najbardziej spektakularnych przemian w propagowaniu idei międzykulturowości, współpracy partnerów realizujących projekty edukacji międzykulturowej czy podejmujących badania zjawisk wynikających ze zróżnicowania kulturowego” [Grzybowski, 2009: 299].

Internet sprzyja edukacji międzykulturowej, wprowadza zainteresowane osoby w zagadnienia międzykulturowości, usprawnia i inspiruje pracę nauczycieli, zrzesza pasjonatów, ułatwia dostęp do informacji (np. o nowych publikacjach z zakresu międzykulturowości, organizacjach pozarządowych czy projektach tematycznych).

Jakie znaczenie ma Internet w funkcjonowaniu współczesnej rodziny? W kontekście socjalizacji jednostki, a także zmiany wagi i jakości czynników socjalizacyjnych na korzyść środków masowego komunikowania – zdecydowanie rosnące! Zadaniem pedagogów jest troska o to, by nie było to jedyne i wiodące źródło kształtowania tożsamości i czerpania wiedzy o normach i rolach społecznych przez młodych ludzi. W zakresie edukacji dorosłych – należy zadbać o to, by nie czuli się odizolowani od Internetu, by go poznali i nauczyli się korzystać z niego. Reasumując można powiedzieć, że celem pedagoga jest kształtowanie zrównoważonych relacji dziecko-rodzic, których nie będzie wypierał ani zastępował Internet.

### Podsumowanie

Rodzina była, jest i będzie ważnym obszarem zainteresowań nauk humanistycznych, swoistym punktem odniesienia do zmieniających się warunków i oczekiwań życia społecznego.

Na zakończenie chciałabym odwołać się do motta niniejszego opracowania, które głosi, że „rodzina jest ogniwem i pomostem wprowadzającym kolejne pokolenia do społeczeństwa z jego kulturą, normami i wartościami” [Jordan, 2003: 11]. Zaprezentowane słowa oddają znaczenie rodziny w życiu każdej jednostki, traktując ją jako pomost – drogę do poznania norm i wartości rodzinnych i ogólnospołecznych, ale również jako ogniwo – element jeden z wielu (obok szkoły, rówieśników czy mediów), którego pozycja w procesie socjalizacji jest niezaprzeczalna.

W niniejszym opracowaniu zaprezentowałam wybrane aspekty funkcjonowania rodziny z perspektywy edukacji międzykulturowej. Wśród „tradycyjnych” obszarów badań środowiska rodzinnego wyeksponowałam jego znaczenie w procesie socjalizacji jednostki i nabywania tożsamości w rodzinie, wskazałam również rodzinę jako wartość dla młodego pokolenia i wartości przekazywane potomstwu przez rodzinę.

Jako „nowe” obszary zainteresowań edukacji międzykulturowej uważam nową falę emigracji (zarobkowej) Polaków i jej oddziaływanie na więzi rodzinne i konsekwencje, jakie niesie rozdzielenie poszczególnych członków rodzin w kontekście pedagogicznym i społecznym. Zasygnalizowałam obszar szkolnictwa polskiego poza granicami kraju jako nieodłączny element migracji ludności. Podkreśliłam także rolę środków masowego przekazu na przykładzie Internetu w socjalizacji dzieci i młodzieży oraz w kontekście poszerzania wiedzy na temat międzykulturowości i życia w międzykulturowej rzeczywistości.



Zaprezentowane wątki nie wyczerpują wskazanego tematu, a jedynie sygnalizują przemiany, jakie zachodzą we współczesnej rodzinie w aspekcie edukacji międzykulturowej i stanowią fragment ujęć i szerszych badań.

### **Bibliografia**

- Cudak H. (2009), *Rodzina tradycyjna i jej przemiany*, „Pedagogika Rodziny”, nr 1(4)
- de Barbaro B. (red.) (1999), *Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny*, Kraków.
- Grabowska B. (2000), *Rodzina jako wartość uznawana przez młodzież na Pograniczu*, (w:) T. Lewowicki, J. Suchodolska (red.), *Rodzina – wychowanie – wielokulturowość*, Cieszyn.
- Grzybowski P.P. (2009), *Skok do Sieci – współczesny kontekst edukacji międzykulturowej*, (w:) T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska (red.), *Społeczne uwarunkowania edukacji międzykulturowej. Problemy praktyki oświatowej*, Cieszyn – Warszawa – Toruń.
- Jasiński Z. (2009), *Konsekwencje społeczno-pedagogiczne wyjazdów zagranicznych rodziców do pracy (casus Śląska Opolskiego)*, (w:) T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska (red.), *Społeczne uwarunkowania edukacji międzykulturowej. Problemy praktyki oświatowej*, Cieszyn – Warszawa – Toruń.
- Jordan M. (2003), *Rodzinne bariery socjalizacji nieletnich*, Kraków.
- Kawula S. (1999), *Rodzina jako grupa i instytucja opiekuńczo-wychowawcza*, (w:) S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki*, Toruń.
- Kwak A. (2009), *Rodzina w społeczeństwie – obraz przeszłości i teraźniejszości*, „Pedagogika Rodziny”, nr 1(4)
- Krzemińska-Woźniak I. (2003), *Rodzina jako wartość w opiniach młodzieży akademickiej*, (w:) T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Gajdzica (red.), *Świat wartości i edukacja międzykulturowa*, Cieszyn – Warszawa.
- Leśniak M. (2009), *Emigracja zarobkowa – rodzina polska w nowej rzeczywistości społeczno-wychowawczej*, „Pedagogika Rodziny”, nr 1(4)
- Lewowicki T., Ogrodzka-Mazur E., Gajdzica A. (red.) (2003), *Świat wartości i edukacja międzykulturowa*, Cieszyn – Warszawa.
- Lewowicki T., Suchodolska J. (red.) (2000), *Rodzina – wychowanie – wielokulturowość*, Cieszyn.
- Lewowicki T., Szczurek-Boruta A., Grabowska B. (red.) (2009), *Społeczne uwarunkowania edukacji międzykulturowej. Problemy praktyki oświatowej*, Cieszyn – Warszawa – Toruń.
- Mead M. (2000), *Kultura i tożsamość: studium dystansu międzypokoleniowego*, przekł. J. Hołówna, Warszawa.
- Nikitorowicz J. (2001), *Pogranicze – tożsamość – edukacja międzykulturowa*, Białystok.
- Ogrodzka-Mazur E. (2000), *Rodzina jako środowisko rozwijania kompetencji aksjologicznych dziecka w warunkach wielokulturowego Pogranicza*, (w:) T. Lewowicki, J. Suchodolska (red.), *Rodzina – wychowanie – wielokulturowość*, Cieszyn.
- Pielkova J.A. (2009), *Wychowanie w rodzinie i jego wartość*, „Pedagogika Rodziny”, nr 1 (4).

- Sołtysiak T., Karwowska M. (red.) (2001), *Polska młodzież – zagrożenia, zaburzenia w aktualnej rzeczywistości społecznej*, Bydgoszcz.
- Suchodolska J. (2000), *Rodzinne uwarunkowania kształtowania się i rozwoju tożsamości „podwojonej” i „rozproszonej” w sytuacji Pogranicza (na przykładzie pogranicza polsko-czeskiego)*, (w:) T. Lewowicki, J. Suchodolska (red.), *Rodzina – wychowanie – wielokulturowość*, Cieszyn – Warszawa.
- Turner J.H. (1998), *Socjologia. Koncepcje i ich zastosowanie*, Poznań.
- Tyszka Z. (2002), *Rodzina we współczesnym świecie*, Poznań.
- Walczak B. (2008), *Migracje rodzicielskie – skala zjawiska oraz jego wychowawcze i edukacyjne implikacje*, „Pedagogika Społeczna”, nr 3 (29).
- Winnicka E. (2007), *Eurosieroty*, „Polityka”, nr 46.
- Zielińska A. (2008), *Pedagogiczno-prawne aspekty opieki nad dzieckiem w sytuacji wyjazdu rodziców do pracy za granicę*, „Pedagogika Społeczna”, nr 3 (29).

## SUMMARY

**A family as an area of interest  
of intercultural pedagogy**

A family constitutes an important area in humanistic studies (among others sociology, psychology, social politics and pedagogy). A family has rooted in the problematic that is dealt by intercultural pedagogy. It does not mean that its structure, role and functioning are not changeable. A family, from the traditional to contemporary model, adjusts to the requirements of the new today reality and society expectations in the individual and global aspect.

With reference to the interdisciplinary aspect of a family, the subsequent study presents the issue referring to the particular aspects of a family life. The discussed issues are connected with the family, which is put in two groups – traditional and the one that includes new obstacles and challenges – those which family members as well as specialists might cope with.

The first group deals with the acquisition of identity in a family and the analysis of a family as a value viewed by young people. It also captures the values that are transferred in a family in the multicultural relations.

The second group includes labor migrations on the verge of the 21st century – their causes and social-educational effects, as well as the influence of mass media on the functioning of a family.

Although all the previously mentioned aspects of a family life were and are still present in intercultural pedagogy, along with the changes in the society, technological progress, the increase of mobility and the opening of borders, there come new challenges for every member of a family.

Invariably, a family still seems to be a bridge connecting next generations and a sign post for young people who enter into a social life. Simultaneously, it is the first, but not the only one, link in the process of socialization of an individual.

This study is an introduction to wider researches on a family in the context of intercultural pedagogy.

*Translated by Anna Kajstura*